

BRATKO KREFT

CELJSKI GROFJE

DRAMA V PETIH DEJANJH
IZ ŽIVLJENJA SREDNJEVEŠKIH
FEVDALCEV, KATERIM SO
TLAČANILI NAŠI PREDNIKI

SLAVNOSTNA PREDSTAVA

ZA OTVORITEV DRUGE GLEDALIŠKE SEZONE
V DRUGEM LETU SVOBODNE DOMOVINE

DNE 23. OKTOBRA 1946 OB 19.30
DVORANA KINA „METROPOL“

N A S T O P A J O

Herman II., grof celjski	Fedor Gradišnik
Friderik, njegov sin	Jože Čuk
Barbara, kraljica ogrska, njegova hči	Tea Rakuša
Ulrik, sin grofa Friderika iz zakona z Elizabeto Frankopanko	Milan Krašovec
Veronika, druga žena Friderikova	Sonja Rakuša
Jošt von Helfenberg, poveljnik celjskih čet	Janko Cigoj
Pater Gregor, minorit, Hermanov dvorni kaplan	Gustav Grobelnik
Eneas Silvius Piccolomini, osebni tajnik državnega kancelarja Schlicka	Stefan Svegl
Sodnik	Ciril Velušček
Pravdač	Jože Tomažič
Orožar	Bogo Kotnik
Padar	Emerik Drovenik
Pekovski mojster	Anton Zorko
Trgovec	Evgen Burdych
Gvardijan celjskih minoritov	Avzug Sedej
Kmet. — Vojaki.	

*

Godi se v dolnjem celjskem gradu leta 1428., ko je divjala na Češkem vojna s husiti in je bila nemška država v velikih homatijah, kakor vsa ostala Evropa. Anglija je bila v osvojevalni vojni s Francijo, kjer se je v istem letu pojavila devica Orleanska.

*

Režija: Mr. ph. Fedor Gradišnik
 Glasba: Anton Pogačar
 Dirigent: Dušan Sancin
 Scenerija: Karl Golob in Stojan Holobar

Kostumi last Narodnih gledališč v Ljubljani in Mariboru.

8379.0
 11.7 1950

F E D O R G R A D I Š N I K

CELJSKI GROFJE

V SLOVENSKI LITERATURI

(Pripombé ob premieri Kreftovih »Celjskih grofov« na odru Okrožnega ljudskega gledališča v Celju, dne 23. oktobra 1946.)

Problem celjskih grofov, zlasti tragedijo Veronike Deseniške, so obravnavali v raznih oblikah slovenski in tuji avtorji. Nas zanimajo predvsem slovanski.

Kolikor se spominjam, je tozadevni najstarejši tekst slovanske literature Josipine Turnograjske (Tomanove) novele »Nedolžnost in sila«, ki je izšla l. 1852. v Janežičevi »Slovenski Bčeli«. Drugo slovensko delo, ki obravnava isto snov, je epska pesnitev Josipa Iskrača-Frankolskega »Veronika Deseniška«, ki je izšla v Janežičevi izdaji leta 1863. v Celovcu. Iskrač je bil mlinar, doma v Loki pri Frankolovem in je njegova pesnitev precej naivno zgrajena — polna romantike in čudežnih dogodkov.

Literarno večjega pomena bi bila Josipa Jurčiča tragedija »Veronika Deseniška«, ko bi bil imel pisatelj časa za redakcijo svojega dela. Usoda pa je hotela, da je pisal zadnje dejanje svoje tragedije na smrtni postelji in je delo ostalo fragment. Naš veliki igralec Ignacij Borštnik je priredil to Jurčičevo delo za oder in je bilo leta 1895 v njegovi priredbi otvorjeno slovensko gledališče v Ljubljani. Usodo celjskih grofov je v obliki romana obdelal tudi Fran Detela (»Pegam in Lambergar«) in (»Veliki grof«). Ferdo Kočevar je napisal ljudsko povest »Mlinarjev Janez«, po kateri je povzel snov za svoj libreto k operi Benjamina Ipavca »Teharski plemiči« in k operi Viktorja Parme »Urh, grof celjski«. — Anton Funtek. — Tragedijo o Veroniki Deseniški je napisala tudi Marica Gregorčičeva. Anton Aškerc pa je zložil epos »Poslednji Celjan«. — Od hrvatskih avtorjev

»Da je grof lahko tak, kakršen je, to ni samo njegovo delo. Precejšen del njegove podobe izhaja iz naše onemoglosti, našega hlapčevstva in naše strahopetnosti.« (Kreft, »Celjski grofje« — Pravdač, II. dejanje.)

mi je znana tragedija Josipa E. Tomiča »Veronika Deseniška«, ki je bila svoj čas uprizorjena v zagrebškem gledališču.

Leta 1923. je izšla v mojstrskem jeziku pisana tragedija Otona Župančiča »Veronika Deseniška«, visoka pesem preganjane ljubezni, veličastna lirčno-dramatska pesnitev neslutene lepote, polna nežnih odtenkov pesniške lepote in mogočnih, mestoma naravnost Shakespearovskih dramatskih, dušo in srce pretresujočih prizorov.

Kmalu za Župančičem je izšla Antona Novačana tragedija »Herman Celjski« (1928), ki je vzbudila s svojo politično tendenco nemalo zanimanja. Novačan zastopa s svojo dramo tezo, da so bili celjski grofje utemeljitelji jugoslovanskega nacionalizma in da je bilo njihovo gospodstvo zarodek bodoče velike jugoslovanske države. Zaradi te tendence Novačanovega dramskega dela se je vnela med njim in Bratkom Kreftom ostra debata. Kreft je zastopal diametralno nasprotno stališče kot Novačan: na podlagi nepobitnih zgodovinskih dejstev je neovržno dokazal, da ves rod Celjskih ni bil nič drugega, kot rod srednjeveških fevdalcev, ki je izkoriščal narod v svoje egoistične namene in da o kakem nacionalizmu celjskih grofov sploh ne more biti govora, še manj pa, da bi bili Celjski imeli namen ustanoviti kako jugoslovansko nacionalno državo. Nasprotno: vsa veličina Celjskih je bila zgrajena na egoističnih temeljih, širili so svojo posest brez ozira na blagor ljudstva, imeli so pred očmi samo svojo lastno korist, ki so jo utrjevali z nasiljem, ropom in gaženjem najprimitivnejših človečanskih pravic, gradili so svoje gospodstvo na znoju, solzah in krvi svojih podložnikov in niti najmanj niso spoštovali bede, suženjstva in trpljenja svojega ljudstva. Naše gledališče se je odločilo, da uprizori kot prvo delo v svoji drugi sezoni Kreftovo dramo, dobro se zavedajoč, da si je s tem naložilo težko nalogo. Toda ni se strašilo ne truda in ne stroškov ter upa, da bo občinstvu nudilo to, kar je namen pravega ljudskega gledališča: vpogled v košček zgodovine našega naroda in ponosno zavest, da smo po tolikem trpljenju danes svobodni!

»Misel, da sem Friderikova in on moj, ni prišla od hudiča, kot pravite vi. Prišla je iz srca.« (Kreft, »Celjski grofje« — Veronika, III. dejanje.)

Z naših **ODROV**

Gostovanje moskovskega gledališča »Leninski komsomol« v Ljubljani v času od 5. do 11. oktobra ni bilo le eden naših zadnjih največjih kulturnih dogodkov, temveč je to gostovanje bilo istočasno veličastna manifestacija bratstva med jugoslovanskimi in ruskimi narodi ter medsebojne kulturne povezanosti. Iz razgovora naših novinarjev z Ivanom Bersenejvom, umetniškim vodjem tega moskovskega gledališča, posnemamo, da so moskovsko gledališče »Leninskega komsomola« ustanovili pred 20. leti mladi delavci moskovskih tovarn. Pozneje so se jim pridružili že priznani umetniki, člani »Hudožestvenega teatra« in mnogi mladi talenti, tako da sodi »Leninski komsomol« med najboljša moskovska gledališča. O gledališčih v Sovjetski zvezi pa je dejal: »Danes v Sovjetski zvezi skoraj ni mesta, ki ne bi imelo svojega gledališča. Dramskih gledališč je 930, od tega samo v Moskvi 27. Zelo razvita so tudi amaterska gledališča. Mnogi vodilni igralci so začeli svojo pot prav v teh amaterskih gledališčih.«

Letošnjo gledališko sezono so pričeli v Ljubljani s Kreftovo »Veliko puntarijo« v režiji Bojana Stupice, v Mariboru pa s Cankarjevim »Pohujšanjem v dolini Šentflorjanski« v režiji Franja Žižka, v obeh mestih dne 12. oktobra. Naše gledališče je letošnjo sezono otvorilo neoficielno že meseca septembra, ko je v režiji Milana Stanteta uprizorilo pravljico igro Pavla Golie »Triglavska bajka«. Splošno priznani uspeh »Triglavske bajke« se najbolje zrcali v dejstvu, da je bila igra v Celju sedemkrat uprizorjena, vsakokrat v razprodani dvorani »Metropol«; nazadnje, dne 13. oktobra tudi v Mariboru na odru Narodnega gledališča, prav tako v docela razprodani hiši. Ta uspeh ne priča le o priljubljenosti te pravljice igre, ampak ponovno potrjuje, da se je celjsko Okrožno ljudsko gledališče ne le že dvignilo nad običajni ljudski oder, temveč sploh močno približalo stalnemu poklicnemu gledališču.

»Vse, kar je grofovskega, je zgrajeno na krvi in zločinu. Taka je resnična kronika, ne pa neke starije o slavnih vitezihi, ki so se v teku stoletja povzpeli do grofovstva« (Kreft, Celjski grofje — Pravdač, II. dejanje.)

Obnova celjskega gledališkega poslopja vztrajno napreduje po zaslugi predvsem delavnosti odbora za obnovo gledališča, ki deluje v okvirju Okrožne obrtniške zveze. Doslej je celjsko obrtništvo, ki je kakor znano dalo iniciativo in tudi pričelo z obnovitveno akcijo, prispevalo v kritje dosedanjih obnovitvenih del že četrť milijona dinarjev, ki jih je zbralo le v lastnih vrstah. Zadnji čas pa je Ministrstvo za prosveto LRS po posredovanju Okrožnega LO odobrilo en in pol milijona dinarjev dolgoročnega kredita za obnovo celjskega gledališča ter medtem že nakazalo prvih 500 000 dinarjev. S tem je dokončno zagotovljeno, da se bo še v teku letošnje gledališke sezone v celjskem gledališču zopet dvignil železni zastor na odru, raz katerega naj bi po okupatorjevi peklenski zamisli vreščala le nemška beseda v smrt slovenskega ljudstva in njegove kulture, pa je to zmagoslavno preprečila vstaja našega poštenega ljudstva.

Kot našo naslednjo gledališko predstavo pripravlja režiser Jože Tomažič priljubljeno Jurčič-Govekarjevo igro s petjem in godbo »Deseti brat«. V slovenski leposlovni literaturi predstavlja Jurčičev »Deseti brat« prvi slovenski roman spleten iz zanimivega, umetno zavozlanega dejanja, katerega je pisatelj poživil in izpestril s krepko očrtanimi narodnimi originali. Kakor je roman z izdajo »Mohorjeve družbe« postala prava slovenska ljudska knjiga, tako je tudi njegova dramatizacija baš zaradi Jurčičevih markantnih domačih tipov postala prava ljudska igra. V igri bodo nastopili Tomažič kot Lovro Kvas, Velušček kot grajščak Gornik, Gradišnik kot Dolef, grajščakov brat, Čuk kot Piškav, Vrečkova kot Manica, Perc kot Krjavelj, Grobelnik kot Deseti brat, Stanovnikova kot Franica, Rajhova kot čevljarjeva žena Neža in drugi. Scenerija bo izdelana v slikarskem ateljeju ljubljanskega Narodnega gledališča.

»Smrt sem začutil nekje v bližini. Umreti bom moral in moral bom zapustiti, kar sem gradil in kar bodo po moji smrti raznesli na vse vetrove. Mrtva Veronika mi je odprla oči, mrtvi pravdač mi je prinesel težko spoznanje. Zastonj sem moril...« (Kreft, »Celjski grofje«, Herman, V. dej.)

TISKARNA DRUŽBE SV. MOHORJA

TISKOVNA IN PRODUKTIVNA ZADRUGA Z O. J.
V CELJU

je izdala naslednje knjige:

	vezana	broširan ^a
1. V. Möderndorfer »Koroške narodne pripovedke«	120 din	— din
2. V. Möderndorfer »Koroške uganke in popevke«	40 din	30 din
3. Dr. Stanko Cajnkar »Za svobodo«	— din	65 din
4. V. Korolenko »Slepi muzikant«	50 din	30 din
5. Fr. Meško »Novele«	65 din	45 din
6. Manica Komanova »Rab«	40 din	25 din
7. V. Winkler »Trgovina sredi sveta«	60 din	40 din
8. Dr. Fr. Koblar »Stritarjevi pripovedni spisi«	95 din	75 din
9. Fr. Roš »Mokrodolci«	85 din	65 din
10. Zoran Hudales »Zelena vrstica«	75 din	55 din
11. Oskar Hudales »Med vulkani in atoli«	60 din	40 din
12. France Bevč »Železna kača«	109 din	86 din
13. Janez Kocmur »Primorski boreci v tujini za svobodo«	28 din	16 din

V mesecu novembru izide Tone Gmajnarjeva »Ustica«, črtice iz fašističnih ječ in taborišč, z risbami avtorja, ki jih je skiciral v taboriščih.

Še pred decembrom izidejo pri nas Ivana Vovka »Zgodbe taborišča Dachau« z ilustracijami akadem. slikarja Franja Stiplovška.

Nadalje izidejo še:

»Ubežnik« Oskarja Hudalesa, ki bo tudi ilustriran.

Zbirka iger Zorana Hudalesa, in sicer »Politika«, »Sestanek«, »Aktivist«. Postavljamo tudi že dr. J. Korošča »Staroslovenska grobišča v severni Sloveniji«. Ta knjiga bo prvi obširnejši tozadevni spis v slovenščini, ki bo ovrgel trditve raznih tujih arheologov.

Naslednje knjige, ki jih pripravljamo za tisk, pa bodo za prednaročnike po tako nizki ceni, kakor jih doslej na knjižnem trgu še ni bilo. Vsaka knjiga bo obsegala od 160 do 200 strani in bo stala broširana za prednaročnika le din 20.—.

Te knjige bodo:

1. Prežihov Voranc (Lovro Kuhar) »Sodobne črtice«.
 2. Tone Fajfar »Zgodovina naše osvobodilne borbe«.
 3. Oskar Hudales »Ruska čitanka«. Podatki o bratski Sovjetski zvezi.
 4. V. Möderndorfer »Verovanje Slovencev, uvere in običaji«, narodopisno gradivo, V. knjiga (Boj za pridobitev vsakdanjega kruha).
 5. V. Möderndorfer »Verovanje Slovencev, uvere in običaji«, narodopisno gradivo, II. knjiga (Naši prazniki).
-

Do meseca marca 1947 bodo izšle še knjige:

Prežihov Voranc »Roman iz kmečkega življenja«.

Dr. Fr. Kotnik Drabosnjakov »Izgubljeni sin«.

Ignac Koprivc »Partizanske novele«

Levstikov »Martin Krpan« in

»Kratek pregled slovenskega slovstva«.
